

КОРЕКЦІЙНА ПЕДАГОГІКА

Тимченко А.М.

аспірант,

Донбаський державний педагогічний університет

ДО ПРОБЛЕМИ ФОРМУВАННЯ ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ КУЛЬТУРИ КОРЕКЦІЙНОГО ПЕДАГОГА

У сучасному розвинутому світі рівень цивілізованості суспільства визначається і за рівнем забезпечення доступу до якісної освіти дітей з особливими потребами. Діти не мають зазнавати будь-якої дискримінації через особливості свого розвитку. Головним принципом освіти дітей з особливими потребами є створення для кожної дитини умов, які дають змогу відчувати їй, що вона є повноправним та поважним громадянином своєї держави, цінною, юридично і соціально захищеною особою.

Наша держава протягом останніх років впевнено йде до реалізації цього принципу шляхом інтегративного та інклюзивного включення дітей з особливими потребами в освітній. Розростання мережі інклюзивних груп та класів висвітлює проблему браку кваліфікованих фахівців дефектологів, здатних на якісну допомогу дитині, створення для неї відповідних умов, адаптацію навчального матеріалу тощо.

Фундаментом становлення кваліфікованого корекційного педагога є формування в нього під час навчання у вищому навчальному закладі високого рівня професійно-педагогічної культури.

Щоб зрозуміти сутність поняття «професійно-педагогічна культура», доцільно розглянути окремо такі поняття як «професійна культура» та «педагогічна культура».

Культура, як зазначено у «Академічному тлумачному словнику» – це сукупність матеріальних і духовних цінностей, створених людством протягом його історії.

Професіоналізм – це висока підготовленість до виконання завдань професійної діяльності. Професіоналізм спеціаліста виявляється у систематичному підвищенні кваліфікації та творчій активності, в здатності до продуктивного задоволення зростаючих вимог суспільного виробництва та культури. Передумовою досягнення професіоналізму є достатньо високий рівень розвитку професійно важливих якостей особистості, її соціальних здібностей [5].

Професійна діяльність як соціально-культурне явище наділена складною структурою, що включає в себе мету, завдання, предмет, засоби, методи та результат.

Високий рівень професійної культури спеціаліста характеризується розвинутою здібністю до вирішення професійних задач, що є показником розвинутого професійного мислення та професійної свідомості.

Професійна культура – це певна ступінь оволодіння людиною засобами та прийомами вирішення професійних задач, саме таке визначення надано у науковому доробку Є. Грунт та О. Ломарь [3].

До проблеми педагогічної культури у різних її якостях і проявах зверталися у власних наукових доробках такі видатні науковці П. Блонський, А. Макаренко, В. Сухомлинський, К. Ушинський.

Із сучасних науковців, що займалися розробкою цієї проблеми варто зазначити наступних: С. Архангельська, Е. Бондаревська, В. Бондар, В. Барабанщиков, С. Вітвицька, І. Зязюна, І. Пальшкова, В. Сластенін, В. Чайка, В. Ягупов тощо.

Як зазначено у педагогічному словнику під редакцією В. Загвязинської та О. Закірової, педагогічна культура – «значна частина загальнолюдської культури, в якій у найбільшій ступені закарбувались духовні та матеріальні цінності, а також засоби творчої педагогічної діяльності людей, необхідні суспільству задля обслуговування історичного процесу зміни поколінь та соціалізації (дорослішання та становлення) особистості. Педагогічну культуру можна розглядати на різних рівнях (соціально-педагогічному, особистісному): а) як соціальну сферу суспільства, засіб збереження відносин між поколіннями та передачі соціально-педагогічного досвіду; б) як частину загальнолюдської та національної духовної культури, сферу педагогічних цінностей, що включають в себе педагогічні теорії, педагогічне мислення, педагогічну свідомість, культурні зразки практичної діяльності; в) як сферу професійної діяльності педагога, разом з суспільними вимогами до неї, закономірності культурної ідентифікації педагога; г) як особистісну якість вчителя, вихователя, батьків, що інтегрує педагогічну позицію.

І. Пальшкова вважає, що поняття «педагогічна культура» і «професійна культура» варто розглядати як єдиний феномен, а саме – як «професійно-педагогічна культура». На її думку «професійно-педагогічна культура – це особливий різновид педагогічної культури суспільства, в якому сконцентровано досвід спеціальної суспільної практики організації навчання і виховання підростаючого покоління у закладах освіти для задоволення конкретних потреб певного суспільства, способів реалізації такої освітньо-педагогічної діяльності, соціальних вимог, що її нормують та способів оволодіння цією діяльністю».

Дослідник відзначає, що на відміну від педагогічної культури, професійно-педагогічна відображає і акумулює лише ту частину досвіду педагогічної культури, що здійснюється за вимогами і в системі інституціалізованої суспільної взаємодії, унормованими способами регулювання суспільного виробництва і суспільних відносин, що складаються на історично-визначеному етапі розвитку суспільства [4].

Складовими компонентами професійно-педагогічної культури є: особистісно-творчий, технологічний та аксіологічний.

Особистісно-творчий компонент професійно-педагогічної культури – віддзеркалює творчий початок особистості педагога. Фундаментальною передумовою творчої діяльності педагога є здатність виокремити власне професійне «я» із оточуючої педагогічної дійсності, протиставити себе як суб'єкта об'єктам власного впливу та рефлексувати з приводу власних дій, вчинків, слів, думок.

Технологічний компонент професійно-педагогічної культури корекційного педагога – процес вирішення педагогічних задач, шляхом умілого оперування, комбінування та варіювання наявними знаннями, техніками та методиками з спеціальних (корекційних) та загально педагогічних і психологічних наук.

Аксіологічний компонент професійно-педагогічної культури включає в себе сукупність педагогічних цінностей таких, як: знання, ідеї, концепції, що мають в даний момент найбільшу значущість для суспільства та окремої педагогічної системи.

Педагогічні цінності – це внутрішній емоційно засвоєний регулятор діяльності, що визначає ставлення до оточуючого світу, до самого себе, що моделює зміст та характер професійної діяльності що виконується.

Педагогічні цінності є об'єктивними тому, що формуються історично, в ході розвитку суспільства та фіксуються в педагогічній науці як форма суспільної свідомості у вигляді специфічних взірців та уявлень. Виокремлюють соціально-педагогічні цінності, що проявляються у вигляді моралі, релігії, філософії. Це – ідеї, уявлення, норми та правила, що регламентують виховну діяльність та спілкування у межах суспільства; професійно-групові цінності – це сукупність ідей, концепцій, норм, що регулюють та спрямовують професійно-педагогічну діяльність; особистісно-педагогічні цінності – це система ціннісних орієнтацій особистості, складне соціально-психологічне утворення, що віддзеркалює її цільову та мотиваційну спрямованість.

Кожний педагог, комбінуючи та синтезуючи суспільно-педагогічні та професійно-групові цінності, будує особисту систему цінностей, елементи якої приймають вигляд аксіологічних функцій. На рахунок таких функцій можна віднести концепції формування особистості спеціаліста, концепції діяльності, уявлення про технології побудови освітньо-виховного процесу, про специфіку взаємодії з учнями, про себе як професіонала тощо.

На основі аналізу спеціальної та загальної педагогічної та психологічної літератури можна сформулювати професійні ціннісні орієнтації, що складають основу професійних компетенцій педагогів спеціальної освіти: рання та достовірна діагностика дитини; позитивізм відносно освітніх досягнень дитини; толерантність та повага до особистості співрозмовника незалежно від його стану здоров'я; рівне ставлення до кожної дитини незалежно від його діагнозу та недоліків; співпраця з колегами та спеціалістами різного профілю та рівня; пошук індивідуального, диференційного підходу до кожної дитини; особиста відповідальність за якість освіти дітей; безперестанний саморозвиток, розвиток професійних знань, вмінь та навичок; прагнення до істини (пошукова та науково-дослідна діяльність); створення та підтримка

корекційно-освітнього простору для розвитку дитини у співпраці з Міністерством охорони здоров'я; допомога та підтримка дітей та їх сімей у співпраці з Міністерством охорони здоров'я в процесі соціалізації; творчий підхід до організації корекційно-освітнього простору; адаптація до роботи в умовах спеціальних (корекційних) чи загальноосвітніх закладів; співпраця та постійний діалог з дітьми, батьками та родичами; відкритість у професійній діяльності; високий рівень освіченості з питань психолого-педагогічного консультування; поважне ставлення до прав, свобод та особистості дитини.

На основі аналізу загальної та спеціальної психолого-педагогічної літератури ми можемо дати робоче визначення феномену професійно-педагогічної культури корекційного педагога – це духовні та професійні надбання, що отримані шляхом власної педагогічної практики та постійного самовдосконалення. Також можемо дійти висновку що професійно-педагогічна культура корекційного педагога має наступну структуру: 1) когнітивна складова – професіоналізм фахівця; 2) моральна складова – духовно-моральний розвиток особистості; 3) діяльнісна складова – особистісна педагогічна практика, діяльність за фахом.

Таким чином можемо зазначити, що питання професійно-педагогічної культури корекційного педагога та її компоненти потребують подальшої розробки та наукового пошуку.

Список використаних джерел:

1. Агавелян О. К. Современные теоретические и прикладные аспекты специальной психологии и коррекционной педагогики / О. К. Агавелян, Р. О. Агавелян. – Новосибирск: НИПКиПРО, 2004.
2. Бондаревська Е. В. Педагогическая культура как общественная и личная ценность / Е. В. Бондаревська // Педагогика. – 1999. – № 3. – С. 37-43.
3. Грунт Е., Ломарь А. Особенности профессиональной культуры, как феномена культуры // Культура, личность, общество в современном мире: методология, опыт эмпирического исследования. Материалы X международной конференции. Екатеринбург, 2007. – С. 121-128.
4. Пальшкова І. О. Педагогіка: професійно-педагогічна культура вчителя: навчальний посібник / І. О. Пальшкова. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2011. – 192 с.
5. Педагогический словарь: учеб. пособ. для студ. высш. учеб. заведений / Под. ред. В. И. Загвязильского, А. Ф. Зактировой. – М: Издательский центр «Академия», 2008. – 352 с.
6. Слостенин В. А. Педагогика / В. А. Слостенин, И. Ф. Исаев, Е. Н. Шиянов. – М.: Академия, 2002.
7. Ягупов В. В. Педагогіка: навч. посібник / Ягупов В. В. – К.: Либідь, 2002. – 560.